

Het Mulier Instituut onderzoekt

OVER DE GRENS: WAT HELPT BIJ ONGEWENST ZIJLIJNGEDRAG?

Elk kind moet met plezier en in een veilige omgeving kunnen sporten. Het gedrag van toeschouwers speelt daarin een grote rol. Positief aanmoedigen kan het sportplezier van kinderen vergroten, maar negatief gedrag – zoals schreeuwen naar spelers, kritiek op scheidsrechters of het geven van tactische aanwijzingen – kan juist zorgen voor stress, verwarring en minder plezier. Wat kunnen sportverenigingen hiertegen doen?

DOOR: MARGOT KEIJZER EN AGNES VAN SUJLEKOM (MULIER INSTITUUT)

Voor sportverenigingen kan het lastig zijn om ongewenst zijlijngedrag volledig te voorkomen. Toch zijn er clubs die hier actief mee aan de slag gaan. We onderzochten hoe team-sportverenigingen zijlijngedrag tijdens jeugdwedstrijden ervaren en welke maatregelen zij nemen om ongewenst gedrag tegen te gaan. Hiervoor spraken we met betrokkenen van dertien sportverenigingen (voetbal, hockey en basketbal) en met vertegenwoordigers van twee sportbonden.

MEESTAL POSITIEF, MAAR ONGEWENST GEDRAG LIJKT TOE TE NEMEN

De meeste verenigingen geven aan dat het gedrag langs de lijn bij jeugdwedstrijden overwegend positief is. Tegelijkertijd komt ongewenst zijlijngedrag volgens verschillende verenigingen steeds vaker voor sinds de coronajaren. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om:

- ouders die zich als coach opstellen en aanwijzingen roepen naar jeugdspelers;
- kritiek of agressie richting scheidsrechters en trainers;
- conflicten tussen toeschouwers onderling.

Respondenten signaleren regelmatig een 'korter lontje' bij toeschouwers. Sommige verenigingen zien dit als een weerspiegeling van bredere maatschappelijke ontwikkelingen, zoals individualisering en een toenemende kritische houding van ouders.

SCHEIDSRECHTERS VAAK DOELWIT

Scheidsrechters zijn regelmatig het doelwit van kritiek of commentaar van toeschouwers. Dat kan variëren van opmerkingen over beslissingen tot luidruchtige of agressieve reacties. Volgens verenigingen heeft dit ook gevolgen voor de bereidheid van leden en ouders om wedstrijden te fluiten. Zeker jonge of beginnende scheidsrechters voelen zich

kwetsbaar wanneer zij onder druk staan van de zijlijn.

Tegelijkertijd geven respondenten aan dat een ervaren scheidsrechter juist kan bijdragen aan rust tijdens een wedstrijd. Daarom is het volgens bestuurders belangrijk om scheidsrechters te ondersteunen en zichtbaar in te grijpen bij verbaal of fysiek grensoverschrijdend gedrag richting de scheidsrechter.

DUIDELIJKE GEDRAGSREGELS VAN GROOT BELANG

Vrijwel alle verenigingen die we spraken hebben gedragsregels opgesteld voor toeschouwers. Hierin staat bijvoorbeeld dat ouders en supporters positief aanmoedigen, respect tonen voor scheidsrechters en zich niet bemoeien met tactische keuzes. Het is daarbij belangrijk dat je regels niet alleen opstelt, maar ook herhaaldelijk onder de aandacht brengt. Verenigingen doen dit

FOTO: SHUTTERSTOCK

bijvoorbeeld via borden langs het veld, nieuwsbrieven en ouderbijeenkomsten, of bij de start van het seizoen.

Bestuurders ervaren dat gedragsregels helpen om een gezamenlijke norm binnen de vereniging zichtbaar te maken. Toeschouwers lijken elkaar onderling vaker aan te durven spreken als de club duidelijke gedragsregels heeft.

Tegelijkertijd stellen bestuurders dat gedragsregels op zichzelf onvoldoende zijn om ongewenst gedrag structureel te voorkomen. Emoties kunnen tijdens wedstrijden de overhand krijgen, waardoor rationele afwegingen naar de achtergrond verdwijnen. Actieve handhaving is daarom noodzakelijk.

ACTIEVE HANDHAVING HELPT

Verenigingen noemen toeschouwers aanspreken op hun gedrag als belangrijke maatregel. Dat kunnen trainers, scheidsrechters, bestuursleden of speciaal aangewezen vrijwilligers langs het veld doen, zoals *stewards* of *hosts*.

Succesvol aanspreken vraagt volgens verenigingen om een rustige en duidelijke aanpak. Het helpt wanneer degene die iemand aanspreekt een herkenbare rol heeft, onder-

RESPONDENTEN SIGNALEREN REGELMATIG EEN 'KORTER LONTJE' BIJ TOESCHOUWERS

scheidende kleding draagt en verwijst naar de gedragsregels van de vereniging.

Wanneer aanspreken niet helpt, kunnen verenigingen ook sancties inzetten. Dat kan variëren van een waarschuwing tot een tijdelijke ontzegging van de toegang tot wedstrijden.

CREATIEVE MAATREGELEN GERICHT OP GEWENST GEDRAG

Sommige verenigingen kiezen voor creatieve manieren om positief gedrag langs de lijn te stimuleren. Zo organiseren ze publieksacties met bijvoorbeeld bingo kaarten, beslisbomen of korte tips voor ouders om het onderwerp op een luchtige manier onder de aandacht te brengen.

Andere verenigingen belonen toeschouwers die zich positief gedragen, bijvoorbeeld met een sticker. Soms worden jeugdspelers erbij betrokken door hun ouders feedback te laten geven met 'stoplichtkaarten' (groen: goed;

oranje: kan beter; rood: stoppen). Feedback van hun eigen kind komt volgens de verenigingen vaak extra binnen bij ouders. Creatieve en positieve benaderingen verlagen de drempel om het onderwerp bespreekbaar te maken.

BESTE AANPAK VERSCHILT PER VERENIGING

Uit de gesprekken komt een aantal terugkerende elementen naar voren:

- Maak het onderwerp bespreekbaar.
- Stel duidelijke regels op.
- Spreek af wie toeschouwers aanspreekt wanneer ze over de grens gaan.

Maar wat werkt, verschilt per vereniging en hangt onder andere samen met de grootte van de club en de clubcultuur. Kies daarom een aanpak die past bij de club.